

■ ■ Krisen i private finansinstitusjoner er en katastrofe for landet. Men det er ikke nok å lete etter sydebukker i styrerommene. Vi trenger en dyptpløyende debatt om den enorme statlige kapitaloppbyggingen. Hvorfor den skjer og hva den fører med seg.

ANNE BETH MOSLET

■ ■ I 1917 tok Lenin og kommunistene over makten i Sovjet Unionen ved et kupp og nasjonaliserte all eiendom. Alle kapital bortsett fra det som folk har disponert til eget forbruk, forble på statens hender i over 70 år. Det er idag svært få som vil hevde at denne form for statskapitalisme har vært vellykket.

Det har vist seg med gru-vekkende klarhet hvordan et samfunn utvikler seg når all makt er samlet på myndighetenes hender. Et samfunn hvor den personlige eiendomsretten er en saga blott og kapitalen er tatt vekk fra enkeltmenneskene, går sin egen undergang i møte.

■ ■ Denne katastrofale utviklingen til tross, tok det lang tid før folket manet seg opp til å kaste de kommunistiske makthaverne. Det tok nærmere tre kvart århundrede med folkelige lidelser og fornædelser før den kommunistiske statskapitalismens dager var talte.

Nå kjemper de nye makthaverne med president Boris Jeltsin i spissen for å få eiendommer og kapital tilbake på enkeltmenneskenes hender. Dette gjøres tildels ved å dele ut gratis kuponger som kan byttes inn i aksjer. Målet er å føre kapitalen tilbake til folket så raskt som mulig.

I Norge går vi motsatt vei. I Norge overføres stadig mer kapitalmakt til statens hender. Arbeiderpartiregjeringen legger i økende tempo beslag på stigende andeler av landets økonomiske midler.

■ ■ Etter at Ap-regjeringen i løpet av kort tid har sosialisert landets største forretningsbanker og satt landets største forsikringselskap under statlig administrasjon, kontrollerer nå myndighetene banker og finansinstitusjoner med en samlet forvaltningskapital på ett tusen milliarder kroner.

Dette betyr i korthet at en

STATLIG KAPITALGIGANT: Etter overtagelse av landets største banker og administrasjonen av UNI Storebrand sitter finansminister Sigbjørn Johnsen på en samlet forvaltningskapital på ett tusen milliarder kroner.

Kunne Lenin ha regissert det bedre?

rekke av markedets aktører er spilt over sidelinjen og at makten over kapitalen er tilfalt den politiske makteliten. Spørsmålet er hvordan det går når kapitalen skal styres av Grø Harlem Brundtland og Anne Enger Lohse? Er det noen grunn til å tro at norske politikere vil styre kapitalen bedre enn kapitalistene og markedet?

Nei, det er ingen grunn til å tro noe slikt. Men det synes å være dette som opptar samfunnsdebattantene. Staten generelt og finansministeren spesielt fremstilles som kapitalens store redningsmenn.

Debatten går i stor grad ut på å sette spørsmålsteget ved privatkapitalismen og dets håndverkere. Til tider virker debattantene som ivrige statsklakkører.

■ ■ Det ville være dumt å hevde at det ikke er gjort feil i styrerommene i både private banker og forsikringselskaper. De må selv ta mye av

skylden for misseren. Ikke minst har det vist seg at ledelsen i UNI Storebrand tok seg vann over hodet ved sitt Skandia-raid. Det vil være en umulighet å ikke få en jakt på sydebukker etter det som har skjedd i UNI Storebrand.

Denne prosessen må gå sin gang. Likeledes må de private aksjonærer og investorer kjempe sin kamp for å sikre sine verdier og selskapets fremtid.

Men debatten etter UNI Storebrand misseren og bank-sosialiseringen må ikke stanse her. Den store og viktige debatten må dreie seg om den gigantiske kapitaloppbyggingen på statens hender. Hvorfor det er blitt slik og hvordan vi skal snu kursen slik at norske sosialister ikke skal klare kommunistene i Sovjet Unionen ikke klare.

■ ■ Det mest skremmende med hele maktforskyvningen i enkeltmenneskets disfavør her hjemme er at den foregår

nærmest uten protester. Sosialdemokratene i Norge har klart det som Lenin og hans etterfølgere ikke klarte, nemlig å få folket til å se på Staten som sin store redningsmann. Det kan nå se ut som om norske sosialdemokraters trinnyse sosialisering skal lykkes der hvor kommunistenes tvangssosialisering har spilt fallitt.

Og hvordan er dette mulig? Hva er det som gjør at det norske folket aksepterer at Staten tar kontroll over kapitalen og dermed får indirekte kontroll over produksjonsmidlene.

Dersom utviklingen fortsetter i samme spor, vil finansminister Sigbjørn Johnsen kunne skru av og på kapitaltilførselen til bedrifter som han ønsker. Og hvem kan forsikre seg om at han kan drive produksjon uten å være «venner» med den store kapital-leverandør?

Når myndighetene dessuten sitter på konsjonsmakten og

reguleringsmakten, blir til slutt ikke andre avgjørelser tilbake for den enkelte enn å velge pålegg på maten. I en sådan stund sier det seg selv at Norge blir et samfunn av tause og lydige borgere.

■ ■ Det kan filosofere mye over hvorfor det er blitt slik. Kan makthaverne i Norge skape et egalitært samfunn med dagens enorme makt-konsentrasjon på statens hender dersom slike holdninger hadde vært på kolisjonskurs med den norske folkesjelen?

Hadde myndighetene kunnet samle så mye makt på sine hender dersom dette hadde vært i strid med folkets følelse av eiendomsrett og personlige ansvar? Dersom nordmenn hadde hatt en bunnsolid tro på eiendomsretten og akseptert at den gjaldt ubegrenset, hadde man da latt Staten plyndre den rike naboen?

Hvis svaret er nei, er det neste spørsmålet hvorfor folk tier og lar Staten plyndre ikke bare de rike kapitalistene men også alle andre skattebetalere?

Kan egalitetssamfunnets og statskapitalismens suksess føres tilbake til den norske misunnelsen? Kan det være et resultat av en nasjon som er blitt flasket opp med barne-sanger som; «Hvorfor blive stor når man er lykkelig som liten» og som fortsetter med;

«De fleste gikk det ille som store være villen». Kan det være et resultat av at man langt inne i de borgerlige kapitalisters rekker har vanskelig for å snakke naturlig om penger og økonomi? Og at mange mener det er noe nesten umoralsk å beholde meste-parten av sin inntekt og motta arv?

■ ■ Dette burde det være en rekke filosofer og andre intellektuelle som hadde tanker om. Og disse tankene burde de i så fall ikke ta med seg i graven. Men hvor er den såkalte intellektuelle elite i dag? Hva skriver de bøker om?

I stedet for å reflektere over de grunnleggende årsaker til den samfunnsutviklingen som åpner seg rett for våre øyne, graver mange av dem seg ned i analyser av tidligere tiders forfattere.

Men dette er ikke nok til å vise veien fremover. Skal man finne løsningen på dagens samfunnsproblemer og stake ut veien fremover, må man analysere det som skjer idag og finne ut hvorfor det skjer. Veien ut av krisen må begynne med en erkjennelse av hva dagens statlige makt-konsentrasjon vil føre til.